

Sygn. akt IV CSK 383/12

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa Samodzielnego Publicznego Specjalistycznego Zakładu
Opieki Zdrowotnej w L.

przeciwko Narodowemu Funduszowi Zdrowia w Warszawie o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 27 lutego 2013 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 19 stycznia 2012 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 26 maja 2011 r. Sąd Okręgowy w G. zasądził od pozwanego Narodowego Funduszu Zdrowia –Oddziału Wojewódzkiego w G. na rzecz Samodzielnego Publicznego Specjalistycznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w L. kwotę 5 179 340,64 złotych z ustawowymi odsetkami, umorzył postępowanie w zakresie cofniętego powództwa i oddalił je w pozostałej części z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania. Uwzględnienie powództwa w części zostało oparte na art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1995 r. Nr 1, poz. 2 ze zm. – dalej jako „ustawa”) oraz na treści art. 56 k.c. z uwagi na to, że umowy o udzielenie świadczeń zdrowotnych zawarte na lata 2001 i 2002 stanowiły podstawę roszczeń samodzielnych zakładów opieki zdrowotnej do zapłaty środków niezbędnych do pokrycia kosztów realizacji obowiązku wypłaty świadczeń wprowadzonych przez art. 4a ustawy. Według Sądu Okręgowego powołany przepis wywarł skutki na przyszłość i miał zastosowanie do zwrotu kosztów wypłat świadczeń dokonywanych w latach późniejszych.

W wyniku apelacji wniesionej przez pozwanego, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 19 stycznia 2012 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego i oddalił powództwo. W uzasadnieniu Sąd drugiej instancji wskazał na trafny zarzut pozwanego co do naruszenia przez zaskarżony wyrok art. 4a ust. 1 i 2 ustawy, a w konsekwencji wadliwe zastosowanie tego przepisu w związku z art. 56 k.c. w kolejnych latach, poczynając od 1 stycznia 2003 r., zarówno do pracowników zatrudnionych w grudniu 2000 r., jak i w okresie późniejszym. Powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 grudnia 2002 r. w sprawie sygn. akt K 43/01 oraz na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 2006 r. sygn. akt III CZP 130/05, a także na inne orzeczenia Sądu Najwyższego, Sąd Apelacyjny uznał, że art. 4a ustawy odnosi się jedynie do wzrostu wynagrodzeń pracowniczych jedynie w latach 2001 i 2002 r.

W skardze kasacyjnej strona powodowa zarzuciła wyrokowi Sądu Apelacyjnego naruszenie prawa materialnego, tj. art. 4a ust. 1 i 2 ustawy oraz art. 56 k.c. poprzez przyjęcie, że art. 4a ust. 1 i 2 ustawy w związku z art. 56 k.c. nie może stanowić podstawy roszczenia o zwrot kosztów zwiększonego wynagrodzenia pracowników samodzielnego publicznego zakładu opieki

zdrowotnej za czas po 31 grudnia 2002 r., zarówno wobec pracowników zatrudnionych przed 1 stycznia 2001 r., a pozostających w stosunku pracy dnia 1 stycznia 2001 r., jak też pracowników zatrudnionych po 31 grudnia 2000 r.; art. 5 k.c. poprzez przyjęcie, że w niniejszej sprawie nie było podstaw do nieuwzględnienia zarzutu przedawnienia roszczeń, ze względu na sprzeczność tego zarzutu z zasadami współżycia społecznego, takimi jak zasady lojalności wobec kontrahenta i uczciwości w stosunkach cywilnoprawnych. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawowym problemem wymagającym wyjaśnienia w toku rozpoznania sprawy było pytanie o czasowe skutki nowelizacji ustawy (dokonanej ustawą z dnia 22 grudnia 2000 r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców oraz o zmianie niektórych ustaw i ustawy o zakładach opieki zdrowotnej, Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 45, zwanej „ustawą 203”) - a w szczególności: o możliwość uznania, że wynikający z niej obowiązek zwiększania wynagrodzenia obejmował także okres po 31 grudnia 2002 r. Wniosek ten stanowiłby kluczowy argument za zasadnością powództwa, pozwalaby bowiem na odniesienie do sprawy poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 30 marca 2006 r., III CZP 130/05 (OSNC 2006, nr 11, poz. 177). W orzeczeniu tym przyjęto, że na podstawie art. 4a ustawy w związku z art. 56 k.c. samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej może dochodzić od Narodowego Funduszu Zdrowia kosztów zwiększonego wynagrodzenia pracowników, o ile ich pokrycie przez ten zakład nie było możliwe w ramach prawidłowego gospodarowania środkami uzyskanymi na podstawie umowy o udzielenie świadczeń zdrowotnych.

Nie ulega wątpliwości, że celem art. 4a ustawy było włączenie sposobu kształtowania wynagrodzeń w samodzielnych publicznych zakładach opieki zdrowotnej w ramy trybu negocjacyjnego. Z tej perspektywy art. 4a ustawy miał charakter przejściowy (dostosowawczy), pozwalając na szybszy przyrost wynagrodzeń w samodzielnych publicznych zakładach opieki zdrowotnej, w których

przeciętne miesięczne wynagrodzenie było niższe od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w roku poprzednim. Jego stosowanie obejmowało wyłącznie rok 2001 (ust. 1) oraz rok 2002 (ust. 2). Od 1 stycznia 2003 r. przepis ten nie stanowił zatem dalszej podstawy obligatoryjnego przyrostu wynagrodzeń, podlegających kształtowaniu w oparciu o ogólne mechanizmy negocjacyjnego ustalania wysokości wynagrodzeń. Taki cel i czasowe ramy działania tego przepisu zostały zadeklarowane jednoznacznie w uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej z dnia 22 grudnia 2000 r. (Sejm RP III kadencji, druk sejmowy nr 2482) oraz potwierdzone w konsekwentnym orzecznictwie Sądu Najwyższego (tak m.in. Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 8 grudnia 2004 r., I PZP 8/04, OSNP 2005, nr 8, poz. 105, w uchwale z dnia 20 maja 2004 r., II PZP 7/04, OSNP 2004, nr 19, poz. 327 oraz w wyroku z dnia 11 lutego 2010, I PK 182/09, LEX nr 583745).

Przejściowy charakter art. 4a ustawy nie oznacza oczywiście, by po 31 grudnia 2002 r. wysokość wynagrodzenia powracała do poziomu sprzed dokonania podwyższenia wynikającego z tego przepisu. Skutki tej regulacji rozumieć należy jednak w ten sposób, że dokonany na ich podstawie przyrost wynagrodzenia - mający wprawdzie charakter jednorazowy - pozostał stałym składnikiem wynagrodzenia. Jego wysokość od 1 stycznia 2003 r. mogła podlegać jednak zmianom, zgodnie z ogólnymi regułami kształtowania wysokości wynagrodzeń (zob. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 20 maja 2004 r., II PZP 7/04, OSNP 2004, nr 19, poz. 327). Taki sposób odczytania tego przepisu ściśle odpowiada jego celowi - którym było jedynie stworzenie punktu wyjścia do kształtowania wynagrodzeń w trybie negocjacyjnym, nie zaś wprowadzenie sztywnej granicy ich wysokości.

Z tych powodów sformułowany przez skarżącego zarzut naruszenia art. 4a ustawy ocenić należy jako nieuzasadniony. Zasadnicza część argumentacji przytoczonej na jego poparcie opiera się na błędnym odczytaniu poglądu Sądu Najwyższego w powołanych wyżej orzeczeniach. Stwierdzenie to, nieprawidłowo odczytane przez skarżącego, wskazywało jedynie, że skutki stosowania art. 4a ustawy – mimo przejściowego charakteru tego przepisu – są trwałe (a zatem, że od 1 stycznia 2003 r. kwoty przyznane pracownikom pozostają składnikiem ich

wynagrodzenia). Wbrew twierdzeniu skarżącego, wniosek, zgodnie z którym od 1 stycznia 2003 r. kwoty przyznane na podstawie art. 4a ustawy stanowią składnik wynagrodzenia pracowników nie oznacza bez wątpienia, by status prawny tej części wynagrodzenia pozostawał niezmienny zarówno przed 31 grudnia 2002 r. jak i po tym dniu. O ile w pierwszym z tych okresów, wzrost wynagrodzenia miał charakter obligatoryjny, wynikając z dyspozycji przepisu prawa, o tyle po 1 stycznia 2003 r. kwoty, które weszły w skład wynagrodzenia wskutek jego przyrostu, stały się jego zwykłym składnikiem, podlegającym kształtowaniu w trybie negocjacyjnym.

Podstawowym założeniem koncepcji przyjętej przez Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 30 marca 2006 r., III CZP 130/05 (OSNC 2006, nr 11, poz. 177) było dążenie do zniwelowania finansowych skutków, jakie dla samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej pociągnęła za sobą ingerencja ustawodawcy w wysokość przyznawanych przez nie wynagrodzeń. Kluczowe znaczenie z tej perspektywy miał obligatoryjny charakter wzrostu wynagrodzeń, który dotyczył wszystkich samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, niezależnie od ich kondycji ekonomicznej – a równocześnie, bez wyraźnego wskazania w ustawie źródła środków finansowych koniecznych do wykonania tego obowiązku. Ponieważ po 31 grudnia 2002 r. konieczność utrzymania wynagrodzenia na zwiększonym poziomie utraciła charakter obligatoryjny w tym sensie, że wysokość wynagrodzenia mogła być kształtowana w trybie negocjacyjnym, roszczenie w stosunku do Narodowego Funduszu Zdrowia, którego istnienie potwierdził Sąd Najwyższy, straciło uzasadnienie. Ponadto, w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 30 marca 2006 r., III CZP 130/05 (OSNC 2006, nr 11, poz. 177) ramy czasowe tego roszczenia zostały dość wyraźnie zawężone przez sam Sąd Najwyższy do lat 2001 - 2002.

Wniosek co do braku roszczenia o zwrot kosztów wypłaty wynagrodzeń za okres po 31 grudnia 2002 r. czyni bezprzedmiotowym rozważanie kwestii przedawnienia tego roszczenia w okolicznościach sprawy, a zwłaszcza możliwości nadużycia zarzutu przedawnienia. Sprawia to, że niemożliwa jest ocena drugiego z zarzutów skargi kasacyjnej, związanego z niezastosowaniem art. 5 k.c. Zarzut przedawnienia – i jego ewentualne nadużycie – nie mogą być bowiem rozważane na gruncie roszczenia, które nie istnieje.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzeczono jak na wstępie.